

Den gångna natten har varit kall, stjärnhimlen gnistrande. Termometerns kvicksilver rasade snabbt ett 10-tal grader. Det är vindstilla. Soldaterna i haubitskompaniet kämpar för att hålla värmen i kroppen. ● En order kommer: "Fi har gått i ställning vid vägskalet 18 km norrut. Nedkämpas snarast".

Vädertjänst för ARMÉN

En febril verksamhet påbörjas. Temperaturvärden tas, atmosfärvärdena korrigeras. Pjäserna går i eldställning. Eldkommando ges och granaterna avlossas mot målet.

Den egna inmätningen visar att träffbilden ligger minst 500 m bortom målet. Missen ger 'fi' goda möjligheter att mäta in kompaniets position för omgående motattack. Den egna insatsen förlorade överraskningseffekten och resultatet kan medföra ödesdiga konsekvenser.

● ● Ovanstående scen vill i någon mån visa värdet av att känna till så många faktorer som möjligt som kan påverka träffbilden. En korrekt träff i första salvan förutsätter god kännedom om vindar och temperaturer längs hela projektilbanan. Det mindre lyckade resultatet i exemplet ovan kunde ha orsakats av ett samspel av en 5 m/sek kraftigare medvind och ett antagande om en i genomsnitt 10 grader för kall atmosfär. En genomgående kall atmosfär kräver en större laddning för granaten än en varm atmosfär.

Att kartlägga atmosfärens utseende inom det egna skjutområdet genom vind- och temperatursonderingar har varit möjligt för artilleriet, i vissa mån också luftvärnet, under flera decennier. För artilleriets del har dock möjligheterna vida förbättrats under det senaste året genom tillförande av en helt ny vindviseringsradar, PV 880/R, av amerikansk tillverkning. Denna datoriserade radar ger automatiskt önskade ballistiska atmosfärvärden med minimal bemanning. Därmed kan förväntas att de fel i träffbild, som vind och temperatur kan förorsaka, i praktiken elimineras. Inom delar av Armén är således en viss självförsörjningsgrad garanterad. Den etablerade vädertjänsten inom försvaret blir härmed mer av en reservnivå. I varje fall när det gäller underlag för ballistiska atmosfärvärden.

Alla delar av Armén är inte lika väl tillgodosedda. För dessa utgör försvarets vädertjänst en möjlighet att få önskemålen uppfylla antingen det gäller väderunderlag för bedömning av snödjupets eller tjälens inverkan på framkomligheten,

eller hur dålig sikt och låga moln menligt inverkar på möjligheterna för direkt eld eller insatser av arméflyg. Många av de produkter som tas fram vid försvarets regionala vädercentraler (RVädC) kommer till användning inom Armén. Visserligen skall arméförbanden i regel kunna operera och lösa sina uppgifter oavsett väder. Prestationsförmågan och graden av framgång är dock beroende av vädret och hur kunskaperna utnyttjas.

● ● Det territoriella ansvaret för vädertjänsten vid arméförbanden vilar i krig på försvarsområdesbefälhavarna (fobef). För biträden med fackkunskaper finns i deras stabsorganisation tillgång till meteorologisk expertis. Genom dessa meteorologer tillgodoses behovet av väderprognoser för samtliga ar-

gasmoln, eller om de egna enheterna kan genomföra dold förflyttning i skydd av utlagda rökmoln. En lyckad prognos på dimbildning eller förekomst av låga moln kan ge förutsättningar för snabba, skyddade omgrupperingar i och med minskade spanings- och attackmöjligheter för motståndarens luftstridskrafter. En förvarning om förväntade friska till hårda vindar kan leda till att riskerna för luftland-sättning eller landstigning bedöms som mindre sannolika.

● ● När det gäller det specifika prognosbehovet för arméförbanden kan detta i princip sammanfattas så att i grunden erfordras tre typer av väderprognoser:

1) Långtidsprognoser över flera dygn, som underlag för chefernas bedömning om de egna och motståndarens handlingsmöjligheter.

Vindvisering med radar.

Foto: Christer Olsson

méförband inom resp försvarsområde (fo). I övriga lägre regionala staber finns en viss meteorologisk kunskap representerad.

Genom den information som erhålls ur tillförda prognoser och de bedömningar av vädrets inverkan på militära insatser av olika slag, som utarbetas av militärområdesbefälhavarna (MB), säkerställs förbandschefernas möjligheter att välja det gynnsammaste tillfället för att genomföra olika verksamheter. Ur det erhållna materialet kan det t ex framgå om det finns risker för ogynnsam utbredning av

2) Kortfristiga prognoser, som är anpassade för olika vapensystem och funktioner – t ex arméflyg, artilleri och luftvärn.
3) Kortfattade allmänna väderprognoser, som kan ligga till grund för beslut om t ex klädsel, marschsätt, utspisning m m. En prognos som bör kunna spridas till varje man.

Den sista prognostypen bör ses som en viktig del i det psykologiska försvaret. Inte minst under vintern då t ex kombinationer av hård vind och sträng kyla kan åstadkomma svåra förfrysningsskador hos illa klädd personal, eller under

höstregnen om regnplaggen blir kvar i förläggningstälten ...

För att verksamheten under krig skall fungera, krävs en hel del förberedelser i fredstid. Armén disponerar då tre tjänster, som samtliga är fördelade på arméflyget. En av meteorologerna biträder Arméflyginspektören, som också är målsman för vädertjänsten inom Armén.

● ● Samtliga värnpliktiga väderbiträden – som efter genomgången grundutbildning vid bl a VÄDS krigsplaceras i olika arméenheter för att utgöra delar av vädertjänstsystemet – utbildas inom arméflyget. Dessa enheter återfinns i huvudsak inom arméflyget, där de blir en del av förbindelselänken mellan prognosenheter och besättningar.

Grundtanken för arméflyget är att detta skall kunna verka oberoende av årstid, klimat och väder. Detta hindrar dock inte att ett visst väderberoende finns. Främst gäller detta i fråga om besvärligheter i samband med dålig sikt, låga moln eller dimmor, isbildning, åska och kraftiga vindar, som gör lufthavet oroligt. Där finns alltså nästan ett dagligt behov av planerings- och genomförandeväder. Men en hel del tid kan dock ägnas åt planläggning och genomförande av övningar, där vädertjänsten inom Armén berörs.

● Väder och klimat har påverkat den historiska utvecklingen i hög grad, alltifrån Hannibals tåg över Alporna, via Karl X Gustavs övergång av Bälten och Karl XII:s, Napoleons och Hitlers härjningar i Österled, Dagen D till de amerikanska styrkornas svårigheter i Vietnam. Sannolikt är att vädret även framledes kommer att inta en viktig roll när det gäller att få ett optimerat utnyttjande av tilldelade resurser. Troligen kan man också förutse ett ökat behov genom den pågående tekniska utvecklingen. Detta skulle med dagens resurser på sambandsidan vara i det närmaste omöjligt att lösa. Förhoppningsvis kan de ökade kraven på spridning av väderprognoser tillgodoses genom de kommande systemen inom väder- och sambands-tjänst – 'Väder -80' och Miltex. ■